

Управління культури, національностей та релігій
Миколаївської облдержадміністрації
Обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна

"Єднайтесь, браття українці"

рекомендаційно-анотований список
для учнів 5 - 9 класів

Миколаїв, 2021

016:94(477)+821.161.2

Е 34

Укладач Н. В. Щука

Редактор О. К. Карпенко

Відповідальна за випуск Т. А. Жайворонок

«Єднайтесь, браття, українці»: рекомен. анот. список для учнів 5-9 класів / Миколаївська обл. б-ка для дітей ім. В. О. Лягіна; уклад. Н. В. Щука. – Миколаїв, 2021. - 26 с.

Рекомендаційно-анотований список присвячено виданням, в яких відображено шлях становлення Незалежності України. Список містить твори художньої літератури, науково-популярні книги, законодавчі матеріали, цікаві історичні факти про Соборність України та Крути.

Рекомендаційно-анотований список розраховано на учнів 5-9 класів.

*Соборна Україна нині незалежна,
Як квітка синьо-жовта розцвіла.
І не згубилася людська любов безмежна
До України-неньки і її буття,
Що упродовж віків нам мрію дарувала
Й наснагу іти до вільного життя.
Україно, соборна державо,
Сонценосна колиско моя!*

Дорогі друзі!

Про українську історію написано багато творів. Кожний із них - це літопис драматичних подій, що відлунюють у всій світовій історії.

У цих творах правдиво відображено все життя нашого народу, багатство його духовного світу, найзаповітніші мрії і прагнення.

Вітчизняна література завжди активно відгукується на історичні події, що відіграють помітну роль в житті українського народу. Зазвичай літератори, які у власних творах передбачають майбутні зміни суспільного устрою чи навіть заклики до них, гостро й болюче реагують на зміни історичного шляху. Такою історичною подією стала ідея Соборності України і бій під Крутами.

Це найбільш яскраві події в історії ставлення Української державності. Вони посідають чільне місце в національній історичній пам'яті.

22 січня 1918 року перший український парламент – Українська Центральна Рада – Четвертим універсалом проголосив незалежність Української Народної Республіки.

У той же самий час завдяки звитязі та сміливості українських воїнів ворожий наступ більшовиків на Київ було зупинено на декілька днів. У цей час відбувалися переговори між Українською Народною Республікою і країнами Четверного союзу. 9 лютого 1918 року Брестський мирний договір було підписано. Він означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин.

Через рік – 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві в урочистій атмосфері відбулося проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР в єдину незалежну державу. У зачитаному на зборах “Універсалі соборності”, зокрема, говорилося: “Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка”. Наступного дня Акт злуки майже одностайно ратифікував Трудовий конгрес України.

У 71 річницю Акту злуки, 22 січня 1990 року, в Україні відбулася одна з найбільших у Центральній і Східній Європі масових акцій – “живий ланцюг” як символ єдності східних і західних земель та вшанування подій Української революції. Більше мільйона людей, узявшись за руки, створили безперервний ланцюг від Києва до Львова.

Всі ці події знайшли широкий відгосок у творах українських письменників, саме тому ми пропонуємо вам за допомогою літератури з рекомендаційно-анотованого списку для учнів 5-9 класів «Єднайтесь, браття українці» познайомитись з художньою і науково-популярною літературою, що є у фондах нашої бібліотеки. Також тут ви знайдете законодавчі матеріали і цікаві історичні факти.

Матеріали розміщено за такими розділами:

1. Моя суверенна Україно

(художня і науково-популярна література про Соборність України)

2. Юних душ нескорений політ

(художня і науково-популярна література про Героїв Крут)

3. Законодавчі матеріали

4. Історія у фактах

Вся інформація в розділах розташована за алфавітом авторів

або назв книг

Моя суверенна Україно

22 січня українці відзначають День Соборності. Свято встановлене на честь проголошення Першої Незалежності IV Універсалом Української Центральної Ради у 1918 році, а вже через рік, у той же день, на Софійському майдані в Києві, відбулось офіційне об'єднання – Акт злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в єдину державу.

Література для учнів 5-6 класів

Лепкий Б. Чуєш, брате мій : [стрілецька пісня] / Б. Лепкий // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : навч. посіб. : В 4 кн. Кн. 4. / упоряд. В. Яременко. - [Вид. 2-ге, змін., доповн.]. - Київ : Аконіт, 2001. - С. 549.

Журавлі асоціювалися з польськими повстанцями, що піднялися на боротьбу проти іноземного гніту в листопаді 1830 року, а також із знедоленими українцями, що мусли покидати рідний край.

Мосендз Л. Евшан-зілля : [оповідання] / Л. Мосендз // Срібний птах : хрестоматія з української літератури для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. Ч. I / упоряд. Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, А. Б. Гуляк. - Київ : Освіта, 2004. - С. 631-640.

Це оповідання - звернення до сучасної України, до її синів і дочок, які занедбали свій рідний край. Автор наводить нас на роздуми про те, що навіть маленький народ може вистояти під тиском сильного супротивника, якщо вміє свято берегти пам'ять предків і свою духовність.

Олесь О. Вчорашні спільники на нас здіймають зброю : [поезія] / О. Олесь // Твори в двох томах Т. 1 : Поетичні твори. Лірика. Поза збірками. З неопублікованого. Сатира / О. Олесь; упоряд., авт. передм. та прим. Р. П. Радишевський. - Київ : Дніпро, 1990. - С. 274.

Вірш про становлення української державності.

Капранов В. В. Соборна УНР. Війна на три фронти (1919-1920 рр.) : [істор. вид.] / В. В. Капранов // Мальована історія незалежності України : [для серед. та ст. шк. віку] / В. В. Капранов, Д. В. Капранов ; худож.: Ю. Журавель та ін. - 5-те вид. - Київ : Зелений пес : ТОВ "Гамазин", 2016. - С. 58-59.

Незалежність не впала з неба – державницька традиція живе на наших землях зі скіфських часів і фактично не переривалася до 1991-го. Короткий і зрозумілий виклад подій минулого разом із мальованими історіями дозволить читачам легко зорієнтуватися у такому складному питанні, як походження Української держави та боротьба за її встановлення, а пантеон героїв дасть приклад для наслідування.

Палій О. Відновлення державності в національно-визвольній боротьбі 1917-1923 рр. / О. Палій // 25 перемог України : [наук.-попул. вид.] / О. Палій. - Вид. третє. - Київ : К.І.С., 2016. – С. 90-94.

Під час визвольних змагань 1917-1923 рр. Україна змушена була боротися в надзвичайно тяжких умовах одночасно на кілька фронтів. Ця боротьба точилася без достатньої зброї та боезапасів, не маючи тилу та жодної підтримки ззовні.

Стамбол І. І. Іван та Юрій Липи : [наук.-попул. вид.] / І. І. Стамбол, С. В. Кучеренко ; худож.-оформ. В. М. Карасик. - Харків : Бібколектор, 2016. - 121 с.

Видання, підготовлене одеськими істориками в рік подвійного ювілею українських письменників-лікарів, борців за Незалежну Україну, патріотів Івана Львовича Липи (1865-1923) та Юрія Івановича Липи (1900-1944).

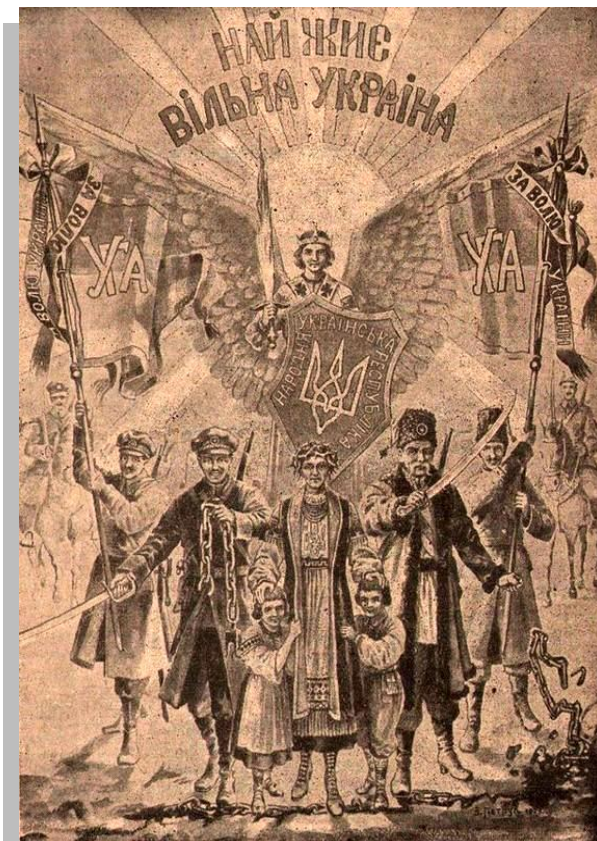

Тагліна Ю. С. Михайло Грушевський : [наук.-попул. вид.] / Ю. С. Тагліна. - Київ : Укрвидавполіграфія, 2014. - 128 с.

Михайло Грушевський є однією з головних постатей українського національного самоствердження в новітній історії України.

У полум'ї революцій та громадянської війни // Україна : для дітей серед. шк. віку / авт.-упоряд. В. М. Скляренко, Н. М. Кушнарєнко, Т. В. Іовлева, А. П. Рибальченко ; худож.-оформ. І. В. Осипов. - Харків : Фоліо, 2006. – С. 58-68.

Друга половина XIX ст. в історії України визначалася зростанням національної свідомості народу. Свідченням пожвавлення суспільного життя в країні стало виникнення значної кількості культурно-просвітницьких осередків та спілок.

Література для учнів 7-9 класів

Купчинський Р. Зажурились галичанки : [пісня] / Р. Купчинський // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : навч. посіб. : В 4 кн. Кн. 4. / упоряд. В. Яременко. - [Вид. 2-ге, змін., доповн.]. - Київ : Аконіт, 2001. - С. 550.

Від'їзд Українських січових стрільців за Збруч у 1918 р. на допомогу молодій Українській Народній Республіці передав Купчинський у цій пісні.

Мосендз Л. ROMONA MILITAS : [поезія] / Л. Мосендз // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : навч. посіб. : В 4 кн. Кн. 2. / упоряд. В. Яременко. - [Вид. 2-ге, змін., доповн.]. - Київ : Аконіт, 2001. - С. 628.

У вірші описується відступ української армії, що боролася у 20-ті роки ХХ століття за вільну Україну. Символ покинутої землі, показує весь сором і ганьбу втрати свого, відчай останнього бою, в якому нема перемоги і слави, лише втома і відступ.

Мосендз Л. Балада про побратима : [поезія] / Л. Мосендз // Срібний птах : хрестоматія з української літератури для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. Ч.І / упоряд. Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, А. Б. Гуляк. - Київ : Освіта, 2004. - С. 385-387.

Від 1918 до 1920 року Леонід Мосендз працював учителем (з перервами) у Гнівані Вінницького повіту. Учителював вдень, а ночами брав участь у повстанських загонах, боровся проти російських окупантів. Події тих революційних років – років боротьби за Українську державу лягли в основу його творів, серед яких і вірш «Балада про побратима»

Ольжич О. Незнаному воякові : поема / О. Ольжич // Незнаному воякові: Заповідане живим : [спеціальний випуск]/ О. Ольжич. - Київ : Фондація імені О. Ольжича, 1994. - С. 85-97.

Зображено життя і смерть юнака підпільника, тернисту дорогу творців майбутнього України. У творі автор формує, формулює не лише творче, а й ідейне, політичне «вірую» – своє і своїх однодумців. Уже

хрестоматійними стали рядки поеми, пройняті революційною ідеєю національного відродження України.

Ольжич О. Грудень 1932: поема / О. Ольжич // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : навч. посіб. : В 4 кн. Кн. 2. / упоряд. В. Яременко. - [Вид. 2-ге, змін., доповн.]. - Київ : Аконтіт, 2001. - С. 690-695.

Поема насичена політичними гаслами, а тому й трактується як своєрідна ідеологічна програма ОУН. Обстоюються ідеали романтичних героїв, людських чеснот,

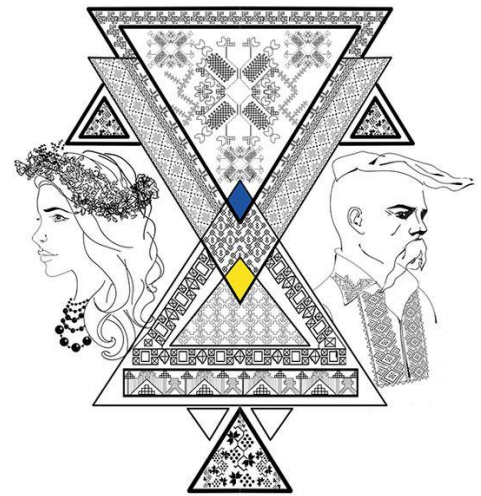
шляхетність, безкомпромісність, незламність.

Чарнецький С. Ой, у лузі червона калина похилилась : [пісня] / С. Чарнецький // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. : навч. посіб. : В 4 кн. Кн. 4. / упоряд. В. Яременко. - [Вид. 2-ге, змін., доповн.]. - Київ : Аконіт, 2001. - С. 548.

Українська народна пісня авторського походження, гімн Українських січових стрільців. Відома у декількох варіантах. Співали її також і в підрозділах УПА.

Главацький М. В. Михайло Грушевський : [наук.-попул. вид.] / М. В. Главацький . - Київ : КМ-БУКС, 2016. - 144 с. : іл.

М. Грушевський не тільки писав історичні праці, він сам творив історію: 1917 року став на чолі нової Української держави - його було обрано головою Центральної Ради (1917-1918), яка в 1918 році проголосила Українську Народну Республіку (УНР). Завдяки цьому світ дізнався, що на землі існує Українська держава, президентом якої і був М. С. Грушевський.

**НАША СИЛА В
НАШІЙ ЄДНОСТІ**

Главацький М. В. Павло Скоропадський : [наук.-попул. вид.] / М. В. Главацький . - Київ : КМ-БУКС, 2016. - 144 с.

Павло Скоропадський останній гетьман України, діяльність якого пов'язана з бурхливими подіями епохи громадянської війни. Ким же він був насправді? Відповідь на це запитання допоможе знайти книжка, при написанні якої автор використав архівні матеріали, документальні джерела, спогади учасників подій.

Главацький М. В. Симон Петлюра : [наук.-попул. вид.] / М. В. Главацький . - Київ : КМ-БУКС, 2016. - 160 с. : іл.

Ця книга розповідає про людину, котру радянська пропаганда починаючи з 20-х років ХХ сторіччя зробила втіленням всього самого темного: зради, обману і людиноненависництва - про Симона Петлюру.

Киричук О. С. Кардинал Сліпий : [наук.-попул. вид.] / О. С. Киричук ; худож.-оформ. С. М. Кошелева. - Харків : Фоліо, 2019. - 126 с.

Ім'я Йосифа Сліпого відоме як в Україні, так і далеко за її межами. Провідник Греко-католицької церкви, верховний архієпископ Львівський і митрополит Галицький, кардинал, визначний церковний і науковий діяч був людиною трагічної долі. Репресований радянською владою, протягом 18 років Йосиф Сліпий поневірявся по тюрмах і таборах, проте не скорився, не зрікся віри, і його слова про головне лихо українців — брак єдності — і сьогодні звучать дуже актуально: «Внутрішні непорозуміння і дух незгоди — це одна з найголовніших причин нашого упадку... Тому провідною думкою є за всяку ціну втримати єдність...».

Ковальчук М. Війна з більшовицькою Росією за незалежність 1917-1921 рр. : [наук.-попул. вид.] / М. Ковальчук // "Братня" навала : війни Росії проти України XII–XXI ст. : [наук.-попул. вид.] / В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. - Київ : [б. и.], 2016. - С. 122-164.

Січень 1919 року для України був дуже непростий. Коли 22 січня 1919 року в Києві урочисто проголосили Акт Злуки, то в місті панували не лише піднесено-святкові настрої, а й невизначеність, бентежність і мало не паніка.

Адже у цей час до Києва наближались більшовицькі війська. Набирала обертів друга війна між Українською Народною Республікою та більшовицькою Росією.

Кормич Л. І. Боротьба за державність. Утворення Української Народної Республіки (УНР) : [навчальна лекція] / Л. І. Кормич // Історія України від найдавніших часів і до 21 століття : навч. посіб. / Л. І. Кормич. - Харків : Одиссей, 2004. - С. 359 - 369.

У посібнику розглянуті основні періоди формування території, суспільства і держави України та політичні, економічні, соціальні і духовні проблеми її розвитку.

Липовецький С. Бандерівці : 200 історій з ХХ століття : [суспільно-політичне видання] / С. Липовецький. - Львів : ЛА "Піраміда", 2017. - 564 с.

Книга, яка в одинадцяти розділах охоплює діяльність українського визвольного руху, що увійшов в історію як «українські націоналісти» чи «бандерівці». Вперше в одній книзі зібрані історії про боротьбу УВО та ОУН в міжвоєнний період, рух опору під час II Світової війни та півтора десятиліття після її завершення.

Литвин С. Симон Петлюра у боротьбі за Самостійну Україну : [наук.-попул. вид.] / С. Литвин. - Київ : Смолоскип, 2018. - 680 с. : іл.

Перед вами – комплексне дослідження життя і діяльності Голови Директорії і Головного Отамана військ Української Народної Республіки – Симона Петлюри. Значний масив історичної літератури дав змогу авторові ширше і повніше за попередніх дослідників представити максимально об'єктивні і підтверджені часом оцінки особистості С. Петлюри, яскравіше висвітлити його постать на тлі національно-визвольної боротьби українського народу 1917–1921 рр.

Мазепа І. П. Україна в огні й бурі революції.1917-1921 : [істор.-докум. вид.] / І. П. Мазепа ; передм. В. С. Мороз. - Дніпропетровськ : Січ, 2002. - 334 с.

До книги увійшли спогади видатного українського державного, громадського та політичного діяча про революційні події в Україні в 1917-1921 роках.

Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип "позитивної суми" : [наук.-попул. вид.] / М. Маринович ; передм. А. Сливоцького. - Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. - 248 с.

Життя та діяльність митрополита Андрея справили величезний вплив на розвиток Української Церкви. Греко-Католицька Церква під його багаторічним провідом стала розгалуженою та впливовою інституцією, важливим консолідаційним чинником і духовною опорою в змаганнях за державність України.

Миколаївщина: нариси історії революції 1917-1921 років : [наук. вид.] / Л. Л. Левченко, Л. А. Вовчук, О. В. Волос та ін. - Миколаїв : Іліон, 2017. - 280 с. : іл.

У виданні розглядаються державотворчі процеси на Миколаївщині в добу Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. Приділено увагу діяльності армії, флоту, селянському повстанському руху, етнічним, міжнародним, релігійним, освітнім та культурно-просвітницьким аспектам.

Полонська-Василенко Н. Україна в добі директорії / Н. Полонська // Історія України: : [наук.-попул. вид.] : у 2 т. Т. 2. Від середини XVII століття до 1923 року / Полонська-Василенко Н. - 3-тє вид. - Київ: Либідь, 1995. - С. 517-544.

18-го грудня 1918 року Директорія УНР урочисто вступила до Києва. На Софійській площі відбувся молебень і військовий парад. 26-го грудня створено уряд УНР під головуванням В. Чехівського.

Українська революція 1917-1921 років в ілюстраціях : [істор.-докум. вид.] / авт. концепції та упоряд. О. Кучерук ; худож. оформ. О. Каспа. - Київ : Парламентське вид-во, 2019. - 200 с. : іл.

У виданні зібрано ілюстрації, які відтворюють розвиток і події Української революції 1917–1921 років, історію УНР доби Центральної

Ради і Директорії, важливі миті життя Української Держави та Західноукраїнської Народної Республіки. До кожної фотографії подано тексти з тогочасної преси, документів, спогадів. Пропонована книга є гарним путівником по історії державотворення і боротьби за самостійну, соборну, демократичну державу.

Яневський Д. Б. Проект "Україна". Грушевський. Скоропадський. Петлюра : таємна історія української державності / Д. Б. Яневський. - Харків : Прапор, 2012. - 922 с.

Автор видання спробував викласти цілісне та зрозуміле уявлення про явище української державності. У власній інтерпретації він намагається пояснити читачеві в чому була суть «Української революції» під проводом Української Центральної Ради.

Їх душ нескорений політ

9 січня 1918 року поблизу селища Крути на відстані 130 км від Києва відбувся жорстокий, нерівний бій між чотиритисячним військом більшовиків та трьомастами українськими юнкерами, студентами і гімназистами, що обороняли підступи до Києва. Більшість юнаків не мали ніякої військової підготовки, були погано озброєні, але стояли на смерть, захищаючи свободу молодій Українській державі. Українці відбили кілька атак, під час яких зазнали значних втрат. Цей бій набув особливого значення у свідомості багатьох завдяки героїзму української молоді. Їх подвигу

Література для учнів 5-6 класів

Ольжич О. О Україно! Хай нас людство судить : [поезія] / О. Ольжич // Незнаному воякові: Заповідане живим : [спеціальний випуск] / О. Ольжич. - Київ : Фондація імені О. Ольжича, 1994. - С. 111-112.

Цей вірш народився у письменника, коли він став членом Організації українських націоналістів

Стефанович О. Вічна Слава : [поезія] / О. Стефанович // Твори в двох томах Т. 1 : Поетичні твори. Лірика. Поза збірками. З неопублікованого. Сатира / О. Олесь; упоряд., авт. передм. та прим. Р. П. Радишевський. - Київ : Дніпро, 1990. - С. 657-658.

Через усю творчість поета проходить ідея утвердження української державності. У вірші, поет пригадав усіх Героїв, які вели Україну до самостійності.

Тичина П. Гей, вдарте в струни, кобзарі : [вірш] / П. Тичина // Золотий гомін : вибрані твори / П. Г. Тичина ; вступ. ст., упоряд. та прим. С. А. Гальченка. - Київ : Криниця, 2008. - С. 343.

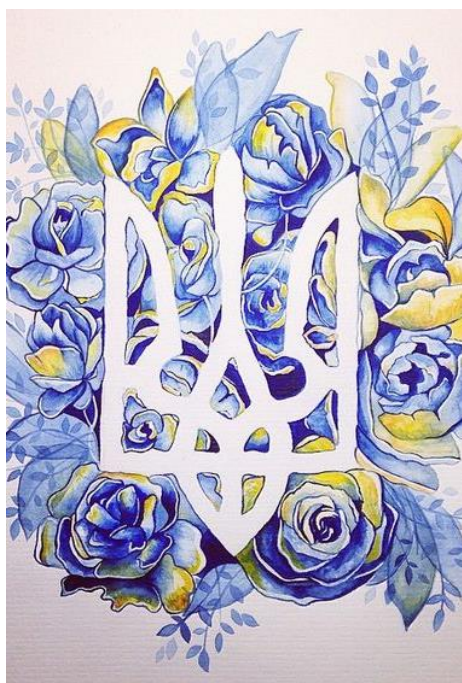
Вірш присвячений захисникам України.

Тичина П. Ой що в Софійському заграли дзвони, затремтіли : [вірш] / П. Тичина // Золотий гомін : вибрані твори / П. Г. Тичина ; вступ. ст., упоряд. та прим. С. А. Гальченка. - Київ : Криниця, 2008. - С. 348-349.

Вірш, присвячено трагедії під Крутами.

Тичина П. Пам'яті тридцяти : [вірш] / П. Тичина // Золотий гомін : вибрані твори / П. Г. Тичина ; вступ. ст., упоряд. та прим. С. А. Гальченка. - Київ : Криниця, 2008. - С. 354.

Вірш присвячено пам'яті київських студентів, котрі загинули біля залізничної ст. Крути.

Сорока Ю. В. Бій під Крутами (1918) : [опис історичної події] / Ю. В. Сорока // 100 важливих подій історії України : [наук.-попул. вид.] / Ю. В. Сорока ; худож.-оформ. О. А. Гугалова-Мешкова. - Харків : Фоліо, 2019. - С. 128-129.

У радянські часи пам'ять про загиблих під Крутами усіяко замовчували проте про той трагічний бій ви можете почитати у книзі із серія «Справжня історія»

Література для учнів 7-9 класів

Куць М. Аскольдова могила : поема / М. Куць // Крути : поема, поезії, переклади / М. Куць. - Київ : Видавництво Харитоненка, 2004. - С. 5-178.

У поемі розповідається про героїчну боротьбу юнаків (юнkerів і студентів) у бою під Крутами. Читачі можуть дізнатися, як насправді відбувалися події, відтворити реальний образ того героїчного, безприкладного в історії бою.

Маланюк Є. Молитва : [вірш] / Є. Маланюк // Земна Мадонна : вибране / Є. Маланюк ; передне сл. про поета, спогади, літ. -критич. праці про поета, прим., бібліогр. та упоряд. М. Неврлого. - 1-е вид. - Братислава : Словацьке пед. вид-во, 1991. - С. 36.

Обов'язок співця-українця — нещадно викривати національне перевертенство і самозаспокоєння, будити співвітчизників від сну байдужості до героїчних діянь. Інакше над Україною як «полем рути і отрути» (ремінісценція з Т. Шевченка) не зникне загроза знелюднення, цілко-витої загибелі.

Старицька-Черняхівська Л. Пам'яті юнаків-героїв, замордованих під Крутами: нарис / Л. Старицька-Черняхівська // Почуємо славу, козацьку славу! : видатні українські твори : [історичні твори] / [уклад. С. М. Заготова ; ред. Н. В. Хроменко]. - Донецьк : БАО, 2010. - С 343-346.

Трагедія під Крутами знайшла палкий відгук у серцях свідомих громадян України і далеко за її межами. Відомі поети, прозаїки, публіцисти опублікували щирі й зворушливі статті у вільній пресі про героїчну загибель юних бійців за волю.

Тур-Коновалов К. Крути 1918 : кінороман / К. Тур-Коновалов. - Харків : КК "Клуб Сімейного Дозвілля", 2019. - 224 с.

Драматична історія про героїзм українських юнаків, заснована на реальних подіях. Січень 1918 року видався по-справжньому холодним. От-от на Київ мали рушити більшовицькі загони. Сини генерала контррозвідки УНР Андрій та Олекса опиняються серед оборонців залізничної станції Крути. Такі схожі, але й такі різні брати, обоє до нестями закохані у курсистку Софію, брати без роздумів рушили захищати Україну.

Героїка трагедії Крут : [істор. вид.] / упоряд., вступ. ст. В. І. Сергійчука. - Київ : Україна, 2008. - 464 с.

У спогадах учасників студентського бою під Крутами 29 січня 1918 року, роздумах сучасників, поетичним і публіцистичним словом на тлі для нас трагічних суспільно-політичних і військових подій осмислюється героїка подвигу юнаків в ім'я України

Сорока Ю. В. Бій під Крутами : [наук.-попул. вид.] / Ю. В. Сорока ; [худож.-оформ. О. Д. Кононученко]. - Харків : Фоліо, 2015. - 63 с.

У книзі мова піде про знаменитий за своєю трагічністю і героїзмом бій під Крутами. Не буде перебільшенням сказати, що цей бій, а також значення, яке він мав у боротьбі за незалежність України, посідають одне з чільних місць у новітній історії Української держави.

Субтельний О. Українська революція: [історична стаття] / О. Субтельний // Україна: Історія / О. Субтельний. - 3-е вид., перероб. і доп. - Київ : Либідь, 1993. - С. 437-467.

Ця інформація децю незвична для нашої аудиторії, вона викличе інтерес передусім нетрадиційною концепцією української історії, прагненням автора до наукової об'єктивності, неупередженістю позиції, зваженістю оцінок, а головне – своєю наскрізною ідеєю – ідеєю національного відродження України.

Українська революція 1917-1921 рр. Подвиг героїв Крут : матеріали наукових читань / відп. ред. В. Ф. Верстюк. - Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2008. - 176 с.

Збірка статей висвітлює нові факти щодо трагічних подій під Крутами, які відбулись наприкінці січня 1918 року . Збірник уміщує матеріали наукових читань «Українська революція 1917-1921 рр.: Подвиг

Героїв Крут», що відбулися 24 січня 2008 року у м. Ніжині. Видання розраховане на широке коло читачів: студентів, вчителів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Юні оборонці Батьківщини : пам'яті героїв Крут присвячується // Календар знаменних і пам'ятних дат. - 2016. - № 1. - С. 50-56.

Історико-бібліографічні матеріали, присвячені пам'яті юних Героїв.

Законодавчі матеріали

Україна. Кабінет Міністрів. Про заснування академічних стипендій імені Героїв Небесної Сотні : постанова від 15 листопада 2017 року № 896 / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. - 2017. - № 226(30 листоп.). - С. 11.

Академічні стипендії імені Героїв Небесної Сотні (Василя Мойсея, Владислава Зубенка, Дмитра Пагора, Дмитра Чернявського, Івана Тарасюка, Ігоря Костенка, Олександра Плеханова, Сергія Байдовського, Сергія Нігояна, Юрія Дяковського) (далі - стипендії) призначаються: студентам закладів вищої освіти та курсантам невійськових закладів вищої освіти державної форми власності.

Україна. Кабінет Міністрів. Про затвердження плану заходів з реалізації Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру "Сокіл" ("Джура") : розпорядження від 22 травня 2019 року № 352-р / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. - 2019. - № 103(4 черв.). - С. 9.

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра „Сокіл” („Джура”) є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, важливим засобом формування патріотичної свідомості, спортивно-оздоровчої роботи.

Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року : розпорядження від 9 жовтня 2020 року № 1233-р / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр. - 2020. - № 208(27 жовт.). - С. 15.

Базується на основі принципів національної самобутності Українського народу, його консолідації навколо спільного майбутнього, національної державності Українського народу, захисту незалежності, територіальної цілісності України та формування спільних ціннісних орієнтирів через дієву участь у процесі розбудови Української держави.

Україна. Президент. Про державні стипендії імені Левка Лук'яненка : указ від 7 груд. 2018 року №417/2018 / Україна. Президент // Урядовий кур'єр. - 2018. - № 235(12 груд.). - С. 12.

Державні стипендії імені Левка Лук'яненка призначаються громадянам України, незаконно затриманим, утримуваним Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації, яка встановила та здійснює загальний контроль на тимчасово окупованих

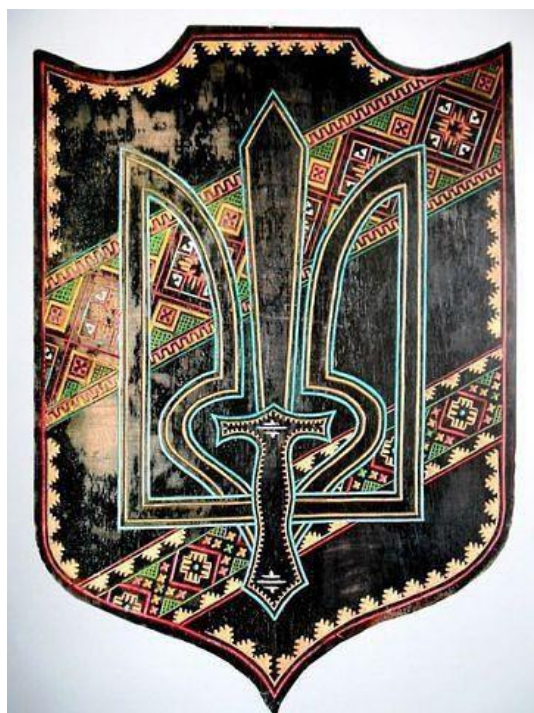
територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі.

Україна. Президент. Про присвоєння почесного найменування Військовому інституту телекомунікацій та інформатиці : указ від 29 січня 2018 року № 18/2018 / Україна. Президент // Урядовий кур'єр. - 2018. - № 21(31 січ.). - С. 4.

Присвоїти Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації почесне найменування "імені Героїв Крут" і надалі іменувати його - Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут.

Історія у фактах

7 фактів про День Соборності

1. 22-го січня важливо відзначати і як День Соборності, і як День Першої Незалежності. Святкування цього дня саме в такому форматі підкреслює тяглість української державної традиції у ХХ ст.

2. Переговори про об'єднання Наддніпрянської України з Наддністрянською ініціювали лідери саме Західноукраїнської Народної Республіки.

3. 1-го грудня 1918-го року УНР і ЗУНР підписали «передвступний» договір про злуку у Фастові, після якого й прийняли ухвалу про наступне об'єднання двох частин України в одну державу.

4. Проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР в єдину незалежну державу відбулося 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві. У зачитаному на зборах «Універсалі соборності», зокрема, відзначалося: «Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини

єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка».

5. В роки радянського тоталітарного режиму проголошення незалежності УНР і День Соборності не відзначалися. Із утвердженням влади російських більшовиків ці «контрреволюційні свята» стерли із суспільної свідомості.

6. Перше офіційне відзначення свята Соборності на державному рівні відбулося 22 січня 1939 року в столиці Карпатської України м. Хусті. Це була наймасовіша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація українців – понад 30 тис. осіб.

7. Акт Злуки був не випадковим явищем, а наслідком і вершиною об'єднавчого руху, що тривав від середини ХІХ ст. на українських землях, що були в складі різних держав.

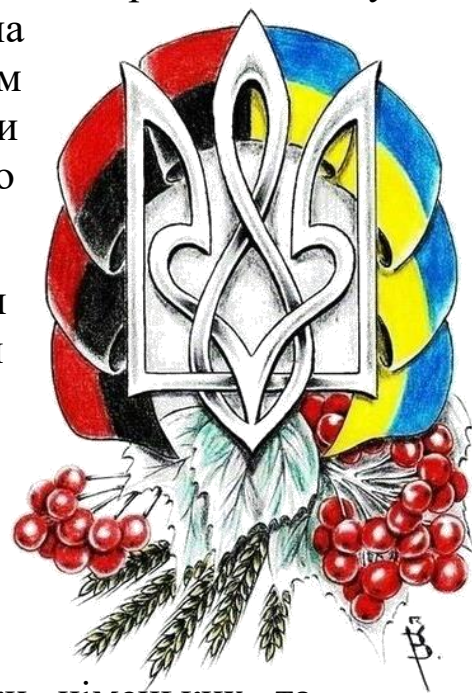
Цікаві факти про Битву під Крутами

1. Бій під Крутами став успішною оборонною операцією. Наступ переважаючих сил ворога було зупинено на декілька днів. Це дало змогу представникам Української Народної Республіки підписати Брестський мирний договір із країнами Четверного союзу.

2. Брестський мир означав визнання самостійної Української Народної Республіки суб'єктом міжнародних відносин.

3. Незалежність Української Народної Республіки довелося захищати від російської військової агресії на початках силами добровольчих формувань.

4. Згодом українські війська за підтримки німецьких та австро-угорських (завдяки Брестському договору) звільнили від більшовиків усю територію України.

5. Події Української революції засвідчили: державність без армії неможлива.

6. Смівливість та жертвність крутянців зробила їх прикладом для майбутніх поколінь захисників України. З ними порівнюють захисників Донецького аеропорту в нинішній російсько-українській війні. Тому героїв Крут у публіцистиці часто називають «першими кіборгами».

7. Крутянською символікою є спеціальний символ, що являє собою червоно-чорний тризуб, одна половина якого схожа на літеру «К».

8. Відступавши до Києва, один студентський взвод заблукав у темряві та випадково повернув до станції Крути, яка на той час уже була зайнята більшовиками. Вони потрапили в полон. Хлопців катували, а потім стратили.

9. Один із українських вояків, Григорій Піпський з Галичини, перед самим розстрілом заспівав гімн України, його спів підхопили інші полонені, і після цього пролунали постріли.

10. За рішенням Української Центральної Ради, 19 березня 1918 року тіла студентів перевезли до Києва та урочисто поховали на Аскольдовій могилі.

11. 5 березня 1918 року Військовим міністерством УНР було утворено комісію для з'ясування обставин бою під Крутами. До її складу увійшов член Центральної Ради Олександр Шульгин, який втратив у бою під Крутами брата — Володимира Шульгина.

12. 1931 року до 13-ї річниці бою II конференція Львівського студентства ухвалила рішення вважати роковини бою українським всестудентським святом і оголосила проведення одноденного голодування. Таке голодування проводилось у подальшому щороку до 1939 року.

13. З нагоди 80-ї річниці бою Монетний двір випустив в обіг пам'ятну монету номіналом 2 гривні.

14. На державному рівні День пам'яті героїв Крут почали відзначати з 2003 року. Офіційно цей день відзначався після того, як 29 січня 2007 року Президент України Віктор Ющенко підписав Указ «Про вшанування пам'яті героїв Крут».

15. До 100-ї річниці історичних подій під Крутами Президент України 29 січня 2018 року присвоїв Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації почесне найменування імені Героїв Крут.

Хронологія основних подій

Української революції 1917-1921 років

17 березня 1917 року – утворення Української Центральної Ради. Головою обраний Михайло Грушевський.

23 червня 1917 року – проголошення Першого Універсалу та автономії України.

3 липня 1917 року – проголошення Другого Універсалу Української Центральної Ради. Констатація досягнутого під час переговорів у Києві компромісу між УЦР і Тимчасовим урядом.

20 листопада 1917 року – проголошення Третього Універсалу Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки (УНР).

22 січня 1918 року – проголошення Четвертого Універсалу Центральної Ради, яким визначена незалежність Української Народної Республіки.

29 січня 1918 року – бій під Крутами.

25 лютого 1918 року – затвердження Тризуба державним гербом Української Народної Республіки.

29 квітня 1918 року – ухвалення Центральною Радою УНР основного закону – Конституції Української Народної Республіки.

1 листопада 1918 року – Листопадовий чин – українське повстання у Львові, внаслідок якого було утворено Західно – Українську Народну Республіку (ЗУНР).

13 листопада 1918 року – проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).

14 листопада 1918 року – утворення Директорії УНР.

22 січня 1919 року – об'єднання УНР і ЗУНР. Соборність українських земель.

11 лютого 1919 року – Симон Петлюра, після відставки Володимира Винниченка, стає головою Директорії УНР.

11 серпня 1919 року – початок походу українських армій на Київ – Одесу.

6 грудня 1919 року – початок Першого зимового походу Армії УНР.

21 - 24 квітня 1920 року – підписання Варшавського мирного договору між УНР і Польщею, за якими УНР визнано незалежною державою.

7 травня 1920 року – вступ до Києва об'єднаних польсько-українських військ, звільнення міста від більшовиків.

Вересень 1920 року – початок створення Української військової організації.

10 листопада 1920 року – відступ за річку Збруч Армії УНР.

9 січня 1921 року – створення Ради Республіки Державного центру УНР в еміграції.

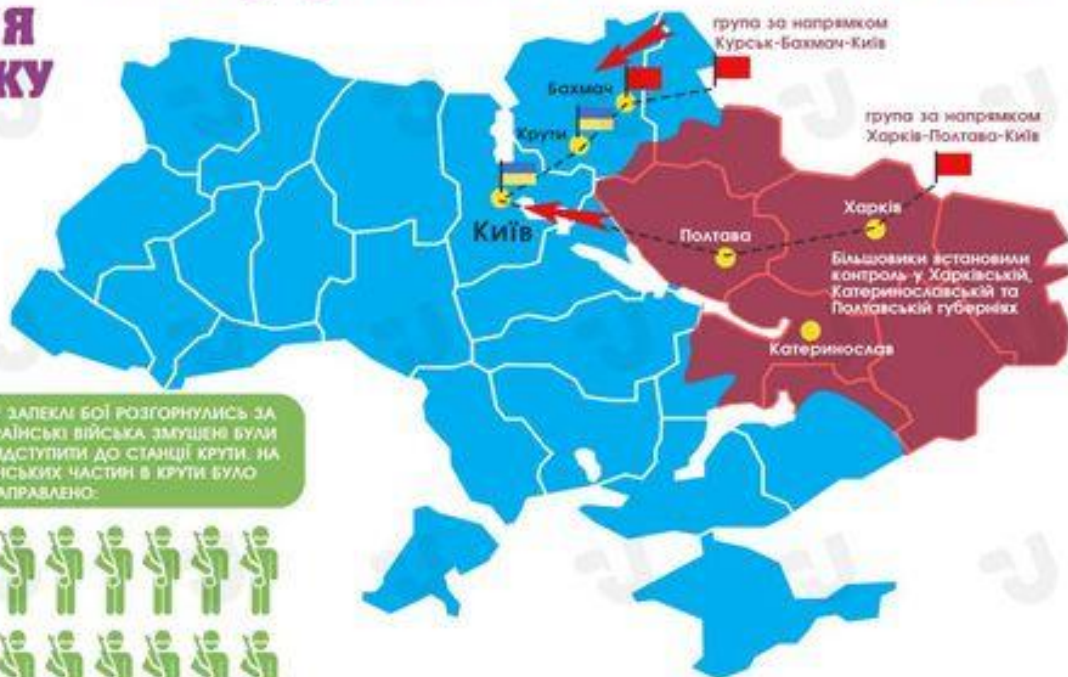
18 березня 1921 року – підписання Ризького мирного договору між РРФСР, УРСР і Польською Республікою, яким встановлено радянсько-польський кордон.

26 жовтня 1921 року – початок Другого Зимового походу Армії УНР

БІЙ ПІД КРУТАМИ

29 СІЧНЯ
1918 РОКУ

24-27 СІЧНЯ 1918 РОКУ ЗАПЕКИ БОІ РОЗГОРНАЛИСЬ ЗА СТАНЦІЮ БАХМАЧ. УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКА ЗМУШЕНІ БУЛИ ЗАЛИШИТИ БАХМАЧ І ВІДСТУПИТИ ДО СТАНЦІ КРУТИ. НА ПІДКРІПЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЧАСТИН В КРУТИ БУЛО НАПРАВЛЕНО:

400-450

КУРСАНТІВ (ПЕРША УКРАЇНСЬКА ЮНАЦЬКА (ЮНКЕРСЬКА) ШКОЛА ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО)

20

СТАРШИН (ОФІЦЕРІВ)

116-130

СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (ДОБРОВОЛЬНОГО ПОМІЧНОГО СТУДЕНТСЬКОГО КУРЕНЯ)

80

ДОБРОВОЛЬЦІВ З ПІДРОЗДІЛІВ МІСЦЕВОГО ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА ІЗ НИЖИНА

16

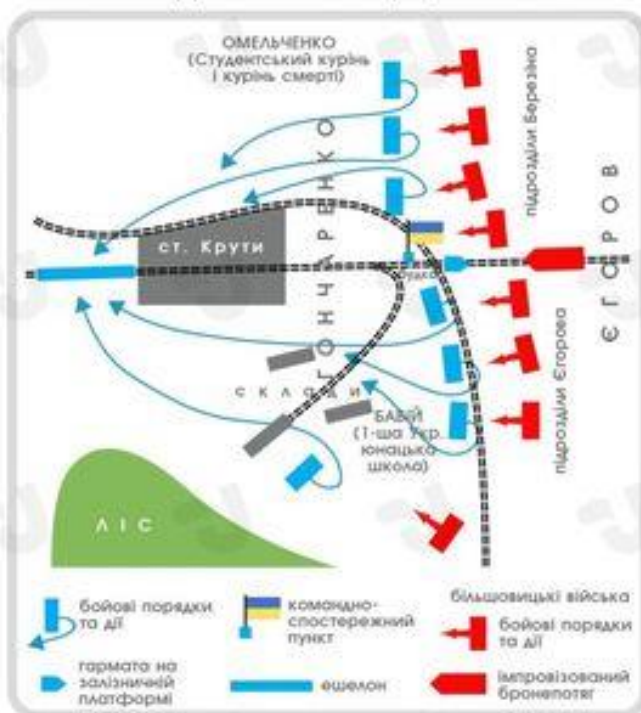
КУЛЕМЕТІВ

1

ГАРМАТА

БІЙ ПІД КРУТАМИ 29 (16).01.1918Р.

УПРОДОВЖ УСЬОГО ДНЯ ВОНИ ВЕЛИ БІЙ ЗА СТАНЦІЮ З БІЛЬШОВИЦЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

2 600

БІЛЬШОВИЦЬКИХ ВІЙСЬК

400

БАЛТІЙСЬКИХ МАТРОСІВ

70-100

ЗАГИБЛИХ, ВБИТИХ У БОЮ ТА РОЗСТРІЛЯНИХ СТУДЕНТІВ І ГІМНАЗИСТІВ

300

ВТРАТИ БІЛЬШОВИЦЬКИХ ВІЙСЬК

ЗАТРИМАВШИ ВОРОГА НА ЧОТИРИ ДНІ, КИЇВСЬКІ ЮНАКИ ДАЛИ ЗМОГУ УКЛАСТИ БРЕСТ-ЛИТОВСЬКИЙ МИР

Для нотаток:

